

Külön, de mégis együtt? Közös tér, idő és kapcsolati szolidaritás teremtése a hetelők körében

KOLOZSVÁRI ORSOLYA¹

ABSZTRAKT

Távkapcsolatok mindig léteztek, de a globalizáció, modern kommunikációs eszközök és utazási lehetőségek még inkább teret engednek ezen kapcsolatok elterjedésének. Jelen tanulmány a hetelőkre fókuszál, akik távoli munkavégzés miatt csak hétvégén vagy több hetente találkoznak. A kutatás 24, kisvárosokban és falvakban élő hetelővel készített interjút ölel fel. A megkérdezett párok körében a kapcsolattal való elégedettség volt az egyik fő vizsgálati kérdés. Az interjúalanyok többnyire nem számoltak be elégedetlenségről, kivéve néhány nőt, akik megszorodott otthoni feladataikra panaszkodtak. Az elégedettség megeremtésében nagy szerepet kapott a mindennapi kapcsolattartás és modern kommunikációs eszközök. Utóbbiak ahhoz is hozzájárultak, hogy a hetelők közös virtuális teret és időt tudjanak teremteni maguknak. A rendszeres kommunikáció, különleges programok, valamint a közös tervek a párkapcsolati szolidaritást is erősítették. A távollét átvészelésére és az együtt töltött idő megszépítésére a hetelők hasznára vált az úgynevezett időmunka, amit a párok együtt végeztek el, hogy az időérzékelésüket öntudatlan, szubjektív módon befolyásolják.

KULCSSZAVAK: hetelők, távkapcsolat, ingázás, kapcsolati szolidaritás, tér és idő

ABSTRACTS

Alone together? Shared space, time, and solidarity in commuter relationships

Long-distance relationships have always existed, however, as a result of globalization, modern communication technology, as well as widespread travel opportunities, their number has increased. This study focuses on commuter relationships, that is, those couples that only see each other during the weekend or in every few weeks due to working far from their home. 24 interviews were conducted with commuter couples in small towns and villages. A key research question involved satisfaction levels among interviewees. Dissatisfaction with their relationship was relatively rare, except some women complained about increased household tasks. Daily communication and modern communication technology had an immense role in boosting satisfaction levels. Technology has also contributed to the creation of shared space and time among commuter couples. Regular communication, special dates, and shared plans for the future also raised relationship solidarity. To survive time apart and make time spent together more special timework was used, which was done together for the purpose of influencing the subconscious and subjective sense of time.

KEYWORDS: commuter relationships, long-distance relationships, commuting, relationship solidarity, time and space

¹ College of Coastal Georgia, USA; kolozsvariors@gmail.com

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

Bevezetés

Párokra gyakran utalunk azzal a kifejezéssel, hogy „együtt vannak”. A távkapcsolatban élő párok, köztük a hetelők, ellentmondanak ennek a definíciónak, hiszen az idejük bizonyos részét külön töltik. Persze, ha jól belegondolunk, tulajdonképpen a nem távkapcsolatban élőkre sem igaz, hogy mindig, minden esetben, minden helyzetben együtt vannak. Hol van vajon az a határ, ami még elfogadható mennyiségű és minőségű együttlétnek számít, és a távkapcsolatban élők, a hetelőket is beleértve, hogyan teremtik meg a vágyott közös időt mikor térben távol vannak? A megteremtett közös idő a hetelők és általában a távkapcsolatban élők számára egyben egy közös képzeletbeli teret is jelent? Milyen szerepe van a modern technológiának, napjaink közkedvelt kommunikációs eszközeinek, portáljainak az együttlét és a közös idő és tér létrehozásában és hatékony fenntartásában? Az együttlét és közös rituálék hogyan erősíthetik meg a kapcsolatot, az elégedettséget, a szolidaritást a pár tagjai között? Lehet mód arra, hogy úgy tűnjön, az idő nem repül olyan gyorsan mikor végre együtt van a pár és kevésbé „vánszorogjon” a külön töltött napok, hetek alatt? A következő tanulmány mindezekre a kérdésekre keresi a választ, rövid szakirodalmi és módszertani áttekintést követően, a hetelők tapasztalatainak elemzésén keresztül.

Távkapcsolatok a történelem során a legtöbb társadalomban léteztek, tehát nem új jelenségről van szó. Akár már az ősi közösségekben egy-egy többnapos vadászat vagy törzsi háborúskodás időlegesen szétválasztotta a párokat. A háborúk, viszályok, távoli munka vagy tanulási lehetőségek, esetleges bebörtönzések az évszázadok során számos távkapcsolatot hoztak létre. Ezek között – különböző formákban – egy ideje a hetelés is jelen van, amikor az egyik fél, többnyire a férfi, egy vagy több hétig távol van munkavégzés miatt és csak hétféjére vagy néhány hetente tér haza. Ami újdonság, hogy a globalizáció, viszonylag gyors és olcsó utazási módok, a világgazdasági változások és a modern kommunikációs eszközök még több és térben akár sokkal távolabbi távkapcsolatot teremthetnek. Így a hetelés is bizonyos esetekben országhatárokon átvélő távkapcsolatokat, távházasságokat hozhat létre, amelyek, kellő jövedelmi források esetén, gyakori hazautazással és mindennapos telefonokkal, sms-ekkel működtethetőek.

Még egy változás a jelenkori távkapcsolatokban, hogy a múltban a távolság elsősorban a pár férfitagja jóvoltából jött létre: általában ő ment el háborúba vagy egy távoli városba, országba dolgozni, tanulni. Ma már az is gyakori, hogy a nő munkavállalása, tanulása stb. miatt alakul ki egy távkapcsolat (Aranda 2003; Dreby 2006, 2010; Hirsch 2000, 2003; Hondagneu-Sotelo – Avila 1997; Mahler 2003; Parrenas 2005; Schmalzbauer 2004; Smith 2006). Ez a hetelőknél, legalábbis a mi mintánkban, kevésbé jellemző. Általában inkább a férfi hetel, vagy mindketten.

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

Elméleti háttér

A távkapcsolatoknál időnként felmerülő sztereotípiák, hogy kevésbé tartósak és szilárdak, mint az egyéb kapcsolatok, illetve, hogy a kapcsolati elégedettség szintje alacsonyabb. A szakirodalom azonban ezt nem támasztja alá (Dainton – Aylor 2001, Pistole – Roberts – Chapman 2010, Stafford 2005, Stafford – Merolla 2007, Stafford – Reske 1990, Van Horn et al. 1997). A telefonhívások, pozitív hozzáállás és nyíltság a kutatások szerint hozzájárulnak egy távkapcsolat sikerességéhez (Canary – Stafford 1994; Johnson et al. 2007, 2008; Maguire 2007; Maguire – Kinney 2010; Pistole – Roberts – Chapman 2010; Stafford 2005; Stafford – Canary 1991).

Bár a szakirodalom helyenként rámutat az esetleges csökkent elégedettségi szintre távkapcsolatban élő pároknál (Gimbel – Booth 1994, Van Horn et al. 1997), a kutatások nagyrészt hasonló fokú elégedettséget állapítanak meg távol és közel, illetve együtt élő pároknál (Dainton – Aylor 2001, Guldner – Swensen 1995, Hill et al. 2009, Maguire 2007, Mietzner – Li-Wen 2005, Roberts – Pistole 2009). Sőt, néhány szakirodalom fokozottabb elégedettséget talált a távkapcsolatoknál (Stafford 2005, Stafford – Reske 1990). A személyes találkozások gyakorisága hatással van az elégedettségre. A legalább havi találkozások fokozzák az elégedettséget, a hetiek pedig még inkább (Holt – Stone 1988, Winfield 1985). Az ingázó házasságok éles válaszvonalat hoznak létre a munka és magánélet között és átformálják az otthoni szerepeket, munkamegosztást (Gerstel – Gross 1984, Gross 1980). Ez akár elégedetlenséget is generálhat, ha például az otthon maradt fél úgy érzi, hogy minden rá hárul és megszorodtak az otthoni feladatai.

A fizikai közelség nem alapfeltétele annak, hogy valakihez lelkileg, érzelmileg közel érezzük magunkat. Együttélés esetén is felmerülhet szakadékszerű érzelmi távolság, míg akár több száz, több ezer kilométerre élő pár tagjai is érezhetik magukat nagyon közel egymáshoz. Ezt a jelenséget az online és távkapcsolati irodalomban „*távrolról kapcsolódásnak*” nevezzük (Ben-Ze’ev 2004). A közös idő a távollét alatt javarészt telefonvonal vagy Internet által működtetett képzeltek teret generál, amelyeket megoszthat egymással egy pár. Ezeket *kognitív, szociomentális tereknek* is nevezhetjük (Chayko 2002, 2008), és segítségükkel az érintett párok számára időlegesen bármilyen távolság áthidalható. Ez nagy különbség a régmúlt távkapcsolataikhoz képest, amikor a szimultán, sőt, bizonyos szinten egy térben létezés elképzelhetetlen volt.

Zerubavel (1987) kiemelte, hogy az idő egyes aspektusainak társadalmi konstruáltsága révén különös jelentőséggel bír, hogy mennyi időt szentelünk másoknak és *mikor*. Az este, éjszaka társadalmilag privát és intim időnek tekinthető, tehát általában akkor szánunk időt, akik közel állnak hozzánk. A mindennapitól, profántól elkülönülő, különleges időnek is szerepe van egy közösség, egy kapcsolat fenntartásában (Durkheim [1912] 1995, Zerubavel 1987), tehát ha egy pár törekszik például arra, hogy speciális alkalmakkor találkozzanak, mint akár egy születésnap,

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetalők” Kelet-Magyarországon

évforduló vagy helyi ünnep, ez növelheti a diádikus szolidaritásukat, erősítheti a kapcsolatukat. A közös tervek, jövőkép is elősegíti ugyanezt (Berger – Kellner 1964, Vaughan 1986). Az együttes rituálék is növelik a társas kapcsolatokon belüli szolidaritást (Durkheim [1893] 1984), így érdemes ezeket akár együtt élőknel, akár távkapcsolaton belül gyakorolni.

A közös idő megteremtése egyfajta „*időmunka*”, amelyet a párok együtt végeznek. Az időmunka olyan intra- és interperszonális tevékenység, amely által az emberek bizonyos időbeli élményeket provokálnak ki, vagy ellenkezőleg, igyekeznek megakadályozni (Flaherty 2011: 11). Bár a távkapcsolatok idő és térbeli korlátok közé vannak szorítva, a modern kommunikációs eszközök, az időmunka és a szociomentális terek lehetővé teszik ugyanezen korlátok tágítását, feszegetését. Valamilyen mértékben még az idő és tér manipulálása is lehetségessé válik, na persze nem tudományos-fantasztikus értelemben, hanem csak kognitív síkon. Az *összesűrűsödött idő* érzése akkor fogja el az embert, amikor úgy tűnik, hogy repül az idő (Adam 1995; 2004; Flaherty 1991, 1999; Flaherty – Meer 1994). A távkapcsolatban élők rendszerint akkor tapasztalják ezt, amikor hosszabb távollét után újra együtt vannak és keveslik a rendelkezésükre álló időt. Azonban bizonyos fajta időmunka segítségével akár próbálhatják szubjektív értelemben lelassítani az időérzékelésüket. Az *elnyújtott idővel* pedig olyankor találkozunk az ember, amikor úgy érzi, vánszorog az idő (Adam 1995, 2004; Flaherty 1991, 1999). Ez általában kellemetlen élmények során válik a legnyilvánvalóbbá, ami távkapcsolatban élők esetében például hosszabb külön töltött időszakokban kerül felszínre. Érdekes elképzelni, hogy vajon akár öntudatlanul, akár tudatosan tehetnek-e valamit a szenvedő alanyok, hogy a szubjektív időérzetüket akár egyedül, akár a párjukkal közösségben felgyorsítsák, újabb illuztrációjaként az időmunkának.

Módszertan

Ezen tanulmány alapját képező kutatás kvalitatív módszerekkel készült. A kutatás az MTA Kiválósági Együtműködési Program Mobilitás Kutatási Centrum keretében zajlott, félig strukturált interjúk segítségével, amelyből összesen 24 készült. A mintavétel nem valószínűségi, amit elsősorban a célpopuláció indokol, hiszen nincsenek átfogó, megbízható adatok az összes hetelőről, különböző településeken, szerte az országban. Kapcsolatainkra, ismeretségekre építve toboroztunk ingázó, hetelő interjúalanyokat. Ez persze azt is jelenti, hogy a teljes célcsoportra, a hetelők populációjának egészére nem tudunk általános következtetéseket levonni, de feltáró kutatásunk mégis számos hasznos információra bukkant a hetelők életével kapcsolatban.

Az interjúk 2019 augusztusa és októbere között készültek, a párok többségénél mindkét féllel, bizonyos esetekben pedig, ha ez nem volt megoldható, csak az otthon

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelek” Kelet-Magyarországon

maradt féllal. A mintába kerüléshez a következő feltételeket szabtuk: 1) Kelet-Magyarországon lévő lakóhely 2) falu, kisváros 3) a háztartás egyik tagja az ország távolabbi részében dolgozik és legfeljebb heti gyakorisággal jár haza.

Az interjúk kisvárosokban, falvakban készültek (ez alól kivétel volt egy nagyváros vidéki jellegű külterülete és két középváros). A következő megyék kerültek be a mintába: Szabolcs-Szatmár-Bereg (12 interjú), Hajdú-Bihar (10), Jász-Nagykun-Szolnok (2), Borsod-Abaúj-Zemplén (2). Összesen 9 települést fedtek le az interjúk (népességszám szerinti csökkenő sorrendben, a legnagyobbtól a legkisebbig): Debrecen (Ondód városrész), Hajdúböszörmény, Újfehértó, Hajdúdorog, Derecske, Egyek, Jászszerentdrás, Szatmárcseke, Nemesbikk. Az interjúk közel fele Szatmárcsekén készült, amely településen a 2011-es népszámlálási adatok alapján egyébként is viszonylag magas, 15% feletti a más településre ingázó dolgozók aránya. A mintába került települések közül csak Nemesbikk és Jászszerentdrás mutat még magasabb arányokat (25% és 20%).

Az interjúterv 6 fő kérdéskört ölelt fel, nevezetesen 1) Kérdezett bemutatkozása, 2) Életkörülmények, 3) A Hetelek jellemzői, 4) Családi élet, szerepek, 5) Hetelek hatása a családi életre, párkapcsolatra, 6) Helyi közösség, hetelek hatása a lokális térben. Ezek közül jelen tanulmány elsősorban a 4. és 5. témában felmerülő kérdésekre adott válaszokból körvonalazódott adatokra koncentrál, mert azok tartalmazzák ezen tanulmány kutatási kérdéseire a legtöbb információt.

Minta

A kutatásunk összesen 24 interjú eredményezett. Ezek közül 9 pár került a mintába (18 fő) és 6 otthon maradt fél, akik mindnyájan nők. Eszerint a minta több nőt és otthonmaradót tartalmaz, mint hetelek férfit, de mivel nem volt cél, hogy egyenlő arányokra törekedjünk, ez nem befolyásolta a kapott adatokat és elemzést.

Az interjúalanyok életkora 18-54 év között mozgott, 37,5 év átlagéletkorral. Iskolai végzettség tekintetében vegyes mintát kaptunk (az iskolai végzettség nem volt feltétele a mintába kerülésnek), általános iskolai végzettségtől kezdve, szakmunkás-képzőn és érettségien át főiskolai és egyetemi végzettségű alanyok is részei lettek a mintának. 6 általános iskolai végzettségű, valamint 13 középfokú és 5 felsőfokú végzettségű alanyunk volt. A hetelek Budapestre és környékére, Nyugat-Magyarországra, illetve külföldre ingáznak munkavégzés céljából. Két pár esetében mindkét fél hetelek, a többieknek csak a férfi. 8 roma származású interjúalany vált a minta részévé, a többiek nem tartoznak kisebbséghez.

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

Eredmények

SÚRLÓDÁSOK HIÁNYA, ELÉGEDETTSÉG FOKA

Ritkán mondható el egy kapcsolatról, hogy súrlódásmentes, és talán annál nagyobb jelentőséget nyer, hogy a mintában szereplő hetelők az esetek túlnyomó többségében nem számoltak be különösebb konfliktusról a kapcsolatukban. Legalábbis a legtöbb alany úgy nyilatkozott, hogy a távolság, a hetelés nem generál *plusz súrlódást* az életükben:

„K: Önök között volt már esetleg konfliktus ebből (online vannak kapcsolatban), a távolságból adódóan?

V: Nem nagyon.” (34 éves nő)

„K: Okozott nektek valamilyen konfliktusforrást vagy gondot, hogy ő odavan?

V: Nem.

K: Valamilyen félreértést?

V: Nem, egyáltalán nem.” (18 éves nő)

„K: És voltak-e valami súrlódások, amióta te nem vagy itt? Vagy ami emiatt alakult volna ki?

V: Nem, semmi. Semmilyen probléma nem volt.” (21 éves férfi)

Bár a hetelés nyilván bizonyos fokú alkalmazkodást kíván és akár megváltoztathatja a kapcsolatot, a kutatásunk hetelői nem feltétlen ezt emelték ki. A kezdeti nehézségek, zökkenők után a párok általában belerázódtak a távkapcsolat menetébe, és kialakítottak egy annak megfelelő életet.

„Eleinte rossz volt, hogy itt hagyott bennünket, most már megszoktuk.” (33 éves nő)

Voltak, akik semmilyen változsról nem számoltak be a viszonyukban. Persze lehetséges, hogy ezen inkább azt értették, hogy a kapcsolatuk minősége nem lett rosszabb, a kötődésük nem gyengült annak ellenére, hogy az életvitelük logisztikájában akár hozott változásokat a hetelés.

„K: És akkor a hetelés óta változott-e a kapcsolatod [a feleségeddel]?

V: Nem. Szerintem jó. Hasonló. Ugyanaz. Jó a kapcsolatunk.” (54 éves férfi)

A szakirodalmi áttekintésben már említettem, hogy a korábbi kutatások ritkán számoltak be csökkenő elégedettségi szintről a távkapcsolatokban. A legtöbb felmé-

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hételők” Kelet-Magyarországon

rés arra jutott, hogy a távkapcsolatban élők nem elégedetlenebbek a kapcsolatukkal, mint mások (Dainton – Aylor 2001, Guldner – Swensen 1995, Hill et al. 2009, Maguire 2007, Mietzner és Li-Wen 2005, Roberts – Pistole 2009). A mi mintákban volt ez alól kivétel:

„Egyedül csak anyagi szempontból lett jobb. Minden másban rosszabb. Hiányzunk egymásnak, hiányzik a gyerekeinek.” (46 éves nő)

Azonban összességében a mi hetelőink is gyakrabban nyilatkoztak elégedettség-ről, mint elégedetlenségről.

„K: Az eddigi beszélgetésünk alapján mondhatjuk azt, hogy elégedett vagy a kapcsolattal vagy van, ami elégedetlenséget szül?

V: Elégedett vagyok.” (29 éves nő)

„K: És hogyan érzed magad ebben a kapcsolatban?

V: Kicsattanóan.” (27 éves nő)

Ahol kifejezetten kicsattanóan akár nem is érezte magát az alany, a belenyugvás, a helyzet elfogadása zömében ott is jellemző volt, a nagyfokú elégedetlenség pedig kevésbé. Ennek valószínűleg az is oka, hogy mindenki tisztában volt vele, hogy miért vállalták a hetelést, és minden körülményt figyelembe véve még mindig pozitívabb mérleget kaptak, mint amit a hetelés előtt, esetleges nagyon szűkös anyagi körülmények között tapasztaltak.

Az elégedettség forrása bizonyos esetekben nem az anyagi gyarapodásban gyökerezett, hanem egyes alanyok magát a kapcsolatot látták pozitívabb megvilágításban a távolságnak köszönhetően. A szakirodalom is utal időnként megnövekedett elégedettségre távkapcsolatokban (Stafford, 2005; Stafford – Reske, 1990), és erre a mi mintánk is szolgáltatott példát:

„...úgy mondanám, hogy erősödött. Mert hát ugye bár a távol lét a kis tüzet kioltja, a nagyot fellobbantja. Tehát erősödött, a kettőnk kapcsolata is erősödött folyamatosan.” (21 éves férfi)

„Lehet, hogy egy kapcsolatnak is jót tesz. Egy házasságnak. Nincs az a 0–24-ben együtt az ember; még lehet talán, hogy inkább pozitívnak mondanám, nem negatívnak.” (34 éves nő)

„...a távolság tényleg mélyebb gyökeret ereszt egy kapcsolatban, még szorosabbá teszi az emberi köteléket egyébként. Úgyhogy én ezt egy abszolút pozitívumként próbálom megélni.” (27 éves nő)

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

Ahogy egyes klasszikussá vált távkapcsolati kutatások is rámutatnak, az elégedettség függ a találkozások gyakoriságától is (Holt és Stone 1988, Winfield 1985), ami mindenképpen alátámasztható jelen kutatás által is. Főként abban az esetben válik ez még nyilvánvalóbbá, amikor ritkább találkozásokról gyakoribbra váltanak a párok, például egy munkahelyváltás eredményeképpen.

„...most jó, kéthetente járunk haza, itthol vagyunk 2 napot vagy 3-at... Ez a két hét aránylag nekem nem tűnik hosszúnak se, meg nem is hosszú, mert én eddig 5-6 hetente jártam haza.” (40 éves férfi)

„Igen-igen kéthetente, hetente, az nagyon rossz volt mikor 6 hetente. Nem is tudom már az érzésemet se, hogy mintha depressziós lettem volna.” (38 éves nő)

A mintában nem talákoztunk olyan konkrét esettel, amikor fordított irányba történt a változás, vagyis egy pár egyik tagja már beállt heti, kétheti ingázás helyett havonta vagy még ritkábban kezdett rendszeresen hazajönni. Ilyen esetekben várható lenne az elégedettség csökkenése, legalábbis addig, amíg a pár meg nem szokja és el nem fogadja az új helyzetet.

Ingázó pároknál gyakran megváltozik az otthoni munkamegosztás, és minden az otthon maradt fél részortjává válik (Gerstel – Gross 1984, Gross 1980). Ez akár időszakos elégedetlenséghez is vezethet, ami a mi kutatásunkban is előfordult.

„K: Volt sok nehézség, hogy a férfi távol van?

V: Persze, főleg télen. Fát nekem kell beszerezni. Minden férfi munka az rám marad.” (33 éves nő)

„A műszaki feladatok. Defektet kaptam... soha nem cseréltem kereket, nem tudtam kinek szóljak...” (46 éves nő)

Az otthon maradt nőknél többször került szóba, hogy milyen új feladatok jelentenek nekik nehézséget a mindennapokban a párjukat nélkülözve, a férfiak ilyen tekintetben kevesebbet panaszkodtak. Ennek az is lehet az oka, hogy a legtöbb családban a nők jellemzően túlterheltebbek a háztartási, gyereknevelési teendőket illetően, mint a férfiak, és ha az egyébként is számos otthoni feladatkörük még inkább kiszélesedik, az már végképp a teljesítőképességük határát feszegetheti.

„K: És van-e olyan, ami a hétköznapokban nehézséget okoz, hogy távol van a család?

V: Hát nekem vagy nekik? Én ellátom magam kint teljesen, mosom a ruhám, vasalok, őnekik gondolom nehéz, hogy mit csinálnak ha férfi munka van, mert

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

mondjuk leáll a cirkó, vagy elromlik a villany, ilyenkor hiányzik itt a háznál valaki.” (44 éves férfi)

Külön, de mégis együtt – tértől és időtől függetlenül

A mai technika és kommunikációs eszközök szimultán együttlétre adnak módot bárki számára, így a hetelőknek is. Az interjúalanyaink telefon, telefonos alkalmazások (Viber, Messenger, Skype stb.) és közösségi média portálok segítségével tartják egymással a kapcsolatot, méghozzá napi szinten. Mindnyájan úgy nyilatkoztak, hogy minden nap legalább egyszer beszélnek egymással, van, aki többször is. Ahogy a gyakori találkozások jó hatással vannak a kapcsolati elégedettség szintjére, ez az éterben, telefonvonalon keresztül folytatott napi találkozásokra is igaz. Ilyen jellegű gyakoriságú kapcsolattartás hiányában valószínűleg frusztráltabb, kevésbé elégedett párokkal találkoztunk volna.

„Hát jó mindennap beszélünk telefonon, hála a jóistennek internet meg mobiltelefon... tehát amikor mi elkezdtük huszon pár éve, hetente egyszer beszélünk telefonon. Most már napi szinten meg ugye napközben akár messenger üzenetet küldünk egymásnak, akár egy sms-t, ha van valami.” (44 éves nő)

„Ugyanúgy beszélgetünk. Videochat. Ha ráérek, például nincs dolgom, akkor felhívom és videochaten beszélünk nagyon sokat, telefonon beszélünk nagyon sokat.” (21 éves férfi)

A napi, akár valamilyen szinten potenciálisan folyamatos kommunikáció révén (hiszen bármikor lehet küldeni egy sms-t vagy képet, kommentálni egy közösségi médiára felhelyezett posztot vagy fotót stb.) a távollévő párok is együtt lehetnek, amilyen gyakran csak szeretnék és a munkájuk, egyéb kötelességük engedi. Az együttlét immár átível téren és időn, illetve az együtt töltött idő egyben egy közös *kognitív, szociomentális térben* történik (Chayko 2002, 2008). A hetelő pároknál együttlétük idején a közös otthonuk szolgál kettejük tereként, de a távollét alatt is tudnak együtt lenni, méghozzá egy együttesen létrehozott kommunikációs, kognitív térben, amely egy karnyújtásnyira van tőlük, épp csak olyan messze, ahol épp a telefonjuk van.

Ahogy már Zerubavel (1987) is rámutatott, a nekünk fontos személyekre gyakran este, éjszaka szánunk időt, ami társadalmilag privát és intim időszávnak tekinthető. A kutatásunk egyes hetelői naponta többször is beszélnek egymással, de az este mindenképp ezek között van, akik pedig egyszer kommunikálnak egy nap, az szinte mindig este történik. Persze ez köszönhető a munkahelyi időbeosztásnak is, hiszen napközben rendszerint kevesebb idő marad beszélgetésre, de az intimitás megteremtésében, fenntartásában is segítenek az esti, éjszakai beszélgetések, ame-

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

lyek felidézik és fenntartják az együttélés során kialakult intimitást, rituálékat, az együtt töltött estéket, éjszakákat.

„Például az éjszaka ott van számunkra. Én még fiatal vagyok, én fenn tudok lenni szerintem hajnal 1-ig is.” (21 éves férfi)

Az együttes rituálék egyébként is növelik a társas kapcsolatokon belüli szolidaritást (Durkheim [1893] 1984), beleértve a párkapcsolati diádikus szolidaritást, és ezek egyes formái távkapcsolaton belül is könnyen megvalósíthatóak. Márpedig a társas szolidaritás nemcsak közösségeket, társadalmakat tart össze, mint ahogy erre Durkheim ([1893] 1984) rámutatott, hanem mikroszinten, kiscsoportoknál, párok-nál is összekovácsoló szerepe van. A napi telefonok, főleg ha mindig ugyanabban az időben történnek, önmagukban kapcsolatszilárdító rituáléknak tekinthetők.

„...munka után mindig beszélünk egy olyan óra hosszát.” (40 éves férfi)

A kiszámítható, rendszeres találkozások is kapcsolatot erősítő rituálék, illetve akár a napi rutin vagy minden egyes találkozás részét képező apróság is:

„...reggel felkelünk, elmegyünk a bótba vásárolni, vagy elmegyünk... a városba vásárolni.” (38 éves nő)

„Bográcsolunk vagy sütünk valamit, vagy elmegyünk valahova. De a legtöbbje munkával telik.” (41 éves nő)

„...itthon egy átlag hétvége. Főzünk és ennyi. Takarítunk.” (24 éves nő)

A háztartás rendezése, ház körüli munkák, kertészkedés többször is felmerült, mint egy átlag közös hétvége része. Ennek egyrészt az a jelentősége, hogy ezek a tevékenységek a párok nagy részének hétköznapjait, szabadnapjait képezik, így a hetelők amikor hazamennek és visszacsöppennek ezekbe az elfoglaltságokba, tudat alatt azt is hangsúlyozzák, hogy időszakos távkapcsolatuk ellenére ők is pontosan olyan pár, mint bárki más. Másrészt a hetelő interjúalanyok gyakran említették, hogy a hetelés megteremti a szükséges anyagi feltételeket egy renováláshoz vagy új ház vásárlásához, így a házon vagy kerten munkálkodás lépésről lépésre a közös célokhoz is közelebb viszi a párokat. Mivel a közös jövőkép és tervek egyébként is fokozzák a szolidaritást és szilárdítják a kapcsolatot (Berger és Kellner, 1964; Vaughan, 1986), előnyös, hogy a kutatásunk résztvevői is számos közös tervet említettek. A leggyakoribb a házfelújítás, házvásárlás volt, vagy közös gyerek, illetve a már meglévő gyerekekkel kapcsolatos cél.

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

A mindennapitól, profántól elkülönülő, különleges időnek is része van egy közösség, egy kapcsolat fenntartásában (Durkheim [1912] 1995, Zerubavel 1987). A hetelőknél is a különleges, hétköznapitól eltérő élmények is erősíthetik a kapcsolatot. Ilyen tapasztalatokra is utaltak az interjúalanyok.

„Ma van konkrétan itt a lekvárfőzőverseny... És igazából persze, megyünk, megyünk.” (24 éves nő)

„Most voltunk... falunapon, halászléfőző versenyen.” (40 éves férfi)

„Éppen tegnap is elmentünk délután Miskolcra. Hazafelé jövet megvacsoráztunk” (54 éves férfi)

A különleges időnek az alapján is fontos szerepe van, hogy bizonyos alkalmaknak társadalmilag és a szocializációnk által már belsővé tett módon is nagy jelentőséget tulajdonítunk, ilyenek akár a születésnapok, évfordulók, ballagás, stb. Egyes hetelők is hangsúlyt fordítottak arra, hogy, ha lehet, a hazautazást ilyen alkalmakra időzítsek, ezeket lehetőleg ne mulasszák el.

„Mi általában úgy csináljuk, hogyha ilyen családi program van, úgy időzítjük, hogy akkor amikor itthon van vagy esetleg akkorra nem vállal utat, hogyha olyan nagyobb volumenű dolog van az életünkben.” (34 éves nő)

A különleges élményekre koncentráció, azokban elmerülés egyfajta időmunka részévé is válhat. Az időmunka olyan tevékenység, amely által az emberek bizonyos kellemes időbeli élményeket próbálnak létrehozni, minél jobban kiaknázni, vagy ellenkezőleg, negatív időbeli tapasztalatokat igyekeznek kikerülni (Flaherty 2011: 11). A pozitív élmények gyűjtése, jó emlékek építése tudatalatti időmunka is lehet, mert általuk az eltöltött idő szubjektív érzetben elnyújtható, nem repül olyan gyorsan, mintha a pár kevésbé tudatosan élvezne ki minden együtt töltött órát. *Összesűrűsödött idő* érzékelésről akkor beszélünk, amikor úgy tűnik, hogy túl gyorsan, megállíthatatlanul telik az idő (Adam 1995, 2004; Flaherty 1991, 1999; Flaherty – Meer 1994). A kutatásba bekerült hetelők is tapasztalták már ezt:

„...ott a hétvége két nap szinte csak tűzoltást bírok csinálni.” (44 éves férfi)

*„K: És a hétvégéid, hogy telnek?
V: Gyorsan. Sokkal gyorsabban telik, mint ahogy az ember akarná.” (54 éves férfi)*

„Alvás, sütés-főzés. Ilyen gyorsított otthonlét.” (37 éves férfi)

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

„És szó szerint a rohanásról szól, hogy eljussunk minden rokonhoz, akár a testvéréhez vagy az anyukájához, vagy az én szüleimmel is eltöltsünk ugye egy kis minőségi időt. Elmenjünk vásárolni, ügyeket intézni, papírokat, mindent hétvégén. Tehát nagyon próbáljuk bezsúfolni a hétvégébe a hétköznap elmaradt dolgokat.” (27 éves nő)

Ezek az interjúrészletek, különösen az utolsó, a látszólag tehetetlen sodródást illusztrálják az összesűrűsödött idővel szemben. Ezzel szemben a lelassulás, a kevesebb program és azok maradéktalan kiélvezése, a teljes, tudatos jelenlét az adott pillanatban, a különleges, emlékezetes élmények betervezése egyfajta időmunkán keresztül a kevésbé száguldó idő érzetét kelthetik, és nagyobb fokú kontrollra adnak lehetőséget.

Az *elnyújtott idő* érzése, vagyis egy kellemetlen, nemkívánatos időbeli tapasztalat, amikor szubjektívan vánszorog az idő (Adam 1995, 2004; Flaherty 1991, 1999) sem került el a hetelő interjúalanyokat sem, ami nem meglepő, hiszen ez is jellemző kísérője a távkapcsolatoknak.

„...várjuk a hétvégét, hogy együtt lehessünk. Tehát még így 6 év távlatában is ugye egymás nyakába ugrunk minden egyes péntek este, amikor találkozunk.” (27 éves nő)

„A múlt hét mondjuk nagyon nehezen ment el a két hét, pedig mondtam atya ég, hát két hétről van szó, de a múlt hét nagyon nehezen ment el.” (38 éves nő)

Azonban az elnyújtott idő érzetének bizonyos szintű manipulálása sem lehetetlen. A hetelők nyilván nem görbítik el az idősíkot és nem időutaznak, de egyfajta kognitív „időutazásra”, az idő érzékelésének szubjektív gyorsítására akár módjuk nyílhat. Az elfoglaltság, az idő teljes betáblázása a külön töltött időszakokban segíthet az idő múlását sebesebbnek megélni. A minta interjúalanyainál is megfigyelhető volt ez az öntudatlan időmunka (mert rendszerint öntudatlan, nem tudatos cselekvésről van szó).

„...eltelik nekünk egy nap hamar, úgyhogy nem is gondolunk arra, hogy mennyire hiányoznak nekünk.” (18 éves nő, aki ezelőtt fejtette ki, hogy mennyire sok házimunkát végeznek naponta a párja édesanyjával).

„De általában ha kimegyek az első 3 nap az gyorsan is megy, itt ha innen az ember kiszakad azért beülök a kamionba.” (44 éves férfi, munkájából eredően hosszú órákat vezet, ami alatt nem tud a párja hiányával törődni)

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelek” Kelet-Magyarországon

„...de most már ugye hogy itt vannak a gyerekek szinte már úgy repülnek a hetek. Észre sem veszem és már elrepült két hét és akkor már itthon van, mert annyi a teendő és annyi a munka, annyi a csinálnivaló, hogy egyszerűen telnek a napok.” (45 éves nő)

A távollét alatti gyakori beszélgetések, együtt töltött idő, és, ha mód van rá, a találkozások sűrítése is megoldás lehet az elnyújtott idő érzékélésének felgyorsítására.

Összegzés

Bár konfliktusok minden kapcsolatban, házasságban adódnak, néhány kivételtől eltekintve a hetelek nem okozott plusz súrlódást, elégedetlenséget interjúalanyaink párkapcsolatában. Többnyire elégedettségről számoltak be a kapcsolatukban, de legalábbis mindenki nagyrészt elfogadta, megszokta a helyzetet, és vállalta egy bizonyos cél érdekében, ami rendszerint az anyagi előbbre jutás. Ehhez persze fontosak a viszonylag gyakori találkozások és a napi szintű kapcsolattartás.

Az az időszakos elégedetlenség, amit néhány alanynál mégis tapasztaltunk, inkább a nőktől eredt, a megszorodott otthoni teendőik eredményeképpen. Sok kutatás taglalja a családon belüli nemi egyenlőtlenségeket számos típusú családmódel esetén, jelen tanulmány pedig újabb példát szolgáltat arra, a hetelek családok vizsgálatán keresztül, hogy bár vannak előrelépések a múlthoz képest, sok családon belül továbbra sem ismeretlen fogalom a nemi egyenlőtlenség. Egy távkapcsolat ugyan addig nem ismert szabadságot, önállóságot és egyéni döntési jogot is hozhat egy nőnek, egyben fokozhatja a családon belüli túlterheltségét is, ha hirtelen minden feladat az ő felelősségévé válik, márpedig a nőkre háruló háztartási és gyermeknevelési terhek gyakran még távkapcsolat nélkül, partner jelenlétében is gondot okozhatnak.

A mai technika viszont új távlatokat nyit a távkapcsolatokban, köztük a hetelek életében, hiszen szimultán, akár egy közös kognitív térben tölthetnek időt egymással. Ezáltal nagyban csökken a különbség távkapcsolatok és együtt élő kapcsolatok között, hiszen akár a hetelek sem feltétlen töltenek kevesebb időt egymással hétköznaponként, mint némelyik együtt élő pár. Figyelembe véve, hogy a kommunikációs eszközök egyre inkább a legtöbb pár életének szerves részét képezik (időnként egy háztartáson belül, vagy akár egy szobában tartózkodó pár is sms-ben, közösségi médián keresztül kommunikál, nem élőszóban), bármiféle korábbi különbség távkapcsolatban és együtt élő párok közt végképp eltörpülhet. Így elképzelhető, hogy a jövőben megnő a hetelek és egyéb távkapcsolatok száma és a fenntarthatóságuk is még gördülékenyebbé válik.

A napi rituálék és betervezett különleges idő, valamint közös jövőbeli tervek segítségével pedig megerősödhet egy kapcsolat és növekszik a pár diádikus szolidaritása, összetartása. Az időmunka és az időérzet szubjektív „manipulálása” szintén

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

megkönnyítheti a távollét átvészelését és az együtt töltött idő emlékezetesebbé tételét. A tanulmányban felsorolt időmunka illusztrációk és a társas szolidaritást erősítő példák nemcsak a hetelők számára lehetnek hasznosak, hanem bármilyen (pár) kapcsolatban.

Napjainkban gyorsan változik a világ, a normák, a technika, és utóbbi jóvoltából a közös tér és idő fogalma is. Ezen tanulmány a hetelők életén keresztül mutatta be az említett változásokat, de ezek az élet számos egyéb területén is megnyilvánulnak, és a tanulmányban illusztrált elméleti, fogalom- és keretrendszer segítségével az itt taglalt általános jelenségek a társadalom más szektoraiban is kutathatóak.

Irodalom

- Adam, B. (1995): *Timewatch: The Social Analysis of Time*. Cambridge, MA, Polity Press.
- Adam, B. (2004): *Time*. Malden, MA, Polity Press
- Aranda, E. M. (2003): Global Care Work and Gendered Constraints: The Case of Puerto Rican Transmigrants. *Gender & Society* 17: 609–626.
- Ben-Ze'ev, A. (2004): *Love Online: Emotions on the Internet*. New York, Cambridge University Press
- Berger, P. – Hansfried, K. (1964): Marriage and the Construction of Reality: An Exercise in the Microsociology of Knowledge. *Diogenes* 12: 1–24.
- Canary, D. J. – Stafford, L. (1994): Maintaining Relationships Through Strategic and Routine Interaction. In: Canary, D. J. – Stafford, L. (eds.): *Communication and Relational Maintenance*, New York, Academic Press, 3–22.
- Chayko, M. (2002): *Connecting: How We Form Social Bonds and Communities in the Internet Age*. Albany, NY, State University of New York Press
- Chayko, M. (2008): *Portable Communities: The Social Dynamics of Online and Mobile Connectedness*. Albany, NY, State University of New York Press
- Dainton, M. – Brooks, A. (2001): A Relational Uncertainty Analysis of Jealousy, Trust, and Maintenance in Long-Distance versus Geographically Close Relationships. *Communication Quarterly* 49(2): 172–188.
- Dreby, J. (2006): Honor and Virtue: Mexican Parenting in the Transnational Context. *Gender & Society* 20: 32–59.
- Dreby, J. (2010): *Divided by Borders: Mexican Migrants and Their Children*. Berkeley, University of California Press
- Durkheim, E. [1893] (1984): *The Division of Labor in Society*. Translated by W.D. Halls. New York, The Free Press
- Durkheim, E. [1912] (1995): *The Elementary Forms of Religious Life*. Translated by Karen E. Fields. New York, The Free Press

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

- Flaherty, M. (1991): The Perception of Time and Situated Engrossment. *Social Psychology Quarterly* 54: 76–85.
- Flaherty, M. (1999): *A Watched Pot: How We Experience Time*. New York, New York University Press
- Flaherty, M. (2011): *Textures of Time: Agency and Temporal Experience*. Philadelphia, PA, Temple University Press
- Flaherty, M. – Michelle D. M. (1994): How Time Flies: Age, Memory, and Temporal Compression. *The Sociological Quarterly* 35: 705–721.
- Gerstel, N. – Harriet, G. (1984): *Commuter Marriage: A Study of Work and Family*. New York, The Guilford Press
- Gimbel, C. – Alan, B. (1994): Why Does Military Combat Experience Adversely Affect Marital Relations? *Journal of Marriage and the Family* 56: 691–703.
- Gross, H. E. (1980): Dual-Career Couples Who Live Apart: Two Types. *Journal of Marriage and the Family* 42: 567–576.
- Guldner, G. T. – Clifford, H. S. (1995): Time Spent Together and Relationship Quality: Long-Distance Relationships as a Test Case. *Journal of Social and Personal Relationships* 13: 313–320.
- Hill, S. – Redalen, K. – Davison, S. – Mondloh, C. (2009): Comparing Intimacy Levels of Long Distance and Geographically Close Dating Relationships. Presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Aug 8, San Francisco, CA.
- Hirsch, J. S. (2000): En El Norte La Mujer Manda: Gender, Generation, and Geography in a Mexican Transnational Community. In: N. Foner, R. Rumbaut, and S. Gold *Immigration Research for a New Century*. New York, Russell Sage, 369–389.
- Hirsch, J. S. (2003): *A Courtship After Marriage: Sexuality and Love in Mexican Transnational Families*. Berkeley, University of California Press
- Holt, P. A. – Gerald, L. S. (1988): Needs, Coping Strategies, and Coping Outcomes Associated With Long-Distance Relationships. *Journal of College Student Development* 29: 136–141.
- Hondagneu-Sotelo, P. – Avila, E. (1997): I’m Here, but I’m There: The Meanings of Latina Transnational Motherhood. *Gender & Society* 11: 548–571.
- Johnson, A. – Haigh, M. – Becker, J. – Craig, E. – Wigley, S. (2007): College Students Use of Email to Maintain Long Distance and Geographically Close Interpersonal Relationships. Presented at the annual meeting of the International Communication Association, May 23, San Francisco, CA.
- Mahler, S. J. (2003): Engendering Transnational Migration: A Case Study of Salvadorans. In: P. Hondagneu-Sotelo (ed.): *Gender and U.S. Immigration*. Berkeley, University of California Press, 287–316.

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – „Hetelők” Kelet-Magyarországon

- Maguire, K. C. (2007): Will It Ever End?: A (Re)examination of Uncertainty in College Student Long-Distance Dating Relationships. *Communication Quarterly* 55(4): 415–432.
- Maguire, K. C. – Kinney, T. A. (2010): When Distance is Problematic: Communication, Coping, and Relational Satisfaction in Female College Students' LongDistance Dating Relationships. *Journal of Applied Communication Research* 38: 27–46.
- Mietzner, S. – Li-Wen, L. (2005): Would You Do it Again? Relationships Skills Gained in a Long-Distance Relationship. *College Student Journal* 39(1)
- Parrenas, R. S. (2005): *Children of Global Migration: Transnational Families and Gendered Woes*. Stanford, CA, Stanford University Press
- Pistole, M. C. – Roberts, A. – Chapman, M. L. (2010): Attachment, Relationship Maintenance, and Stress in Long Distance and Geographically Close Romantic Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships* 27: 535–552.
- Roberts, A. – Pistole, M. C. (2009): Long-Distance and Proximal Relationship Satisfaction: Attachment and Closeness Predictors. *Journal of College Counseling* 12: 5–17.
- Schmalzbauer, L. (2004): Searching for Wages and Mothering from Afar: The Case of Honduran Transnational Families. *Journal of Marriage and Family* 66: 1317–1331.
- Smith, R. C. (2006): *Mexican New York: Transnational Lives of Immigrants*. Berkeley, University of California Press
- Stafford, L. (2005): *Maintaining Long-Distance and Cross-Residential Relationships*. Mahwah, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates
- Stafford, L. – Canary, D. J. (1991): Maintenance Strategies and Romantic Relationship Type, Gender, and Relational Characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships* 8(2): 217–242.
- Stafford, L. – James, R. R. (1990): Idealization and Communication in Long-Distance Premarital Relationships. *Family Relations* 39(3): 274–279.
- Stafford, L. – Merolla, A. J. (2007): Idealization, Reunions, and Stability in LongDistance Dating Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships* 24: 37–54.
- Van Horn, K. R. – Arnone, A. – Nesbitt, K. – Desilets, L. – Sears, T. – Giffin, M. – Brudi, R. (1997): Physical Distance and Interpersonal Characteristics in College Students' Romantic Relationships. *Personal Relationships* 4: 25–34.
- Winfield, F. E. (1985): *Commuter Marriage: Living Together, Apart*. New York, Columbia University Press
- Zerubavel, E. (1987): The Language of Time: Toward a Semiotics of Temporality. *The Sociological Quarterly* 28: 343–356.